

The Information Anxiety Management Model of The University of Tabriz Students Based of Grounded Theory Approach

Ali Imanzadeh

Associate Professor of Education, University of Tabriz, Tabriz, Iran. (Corresponding author), E-mail: aliimanzadeh@tabrizu.ac.ir

Maryam Marandi Heidarloo

Assistant Professor of Department of Educational Sciences, Farhangian University, P.O.BOX: 14665-889, Tehran, Iran. Email: marndim@yahoo.com

Received:2024-06-01	Revised:2024-02-08	Accepted:2024-05-07	Published:2024-06-19
Citation: Imanzadeh, A., & Marandi Heidarloo, M. (2024). The Information Anxiety Management Model of the University of Tabriz Students Based of Grounded Theory Approach. <i>Library and Information Science Research</i> , 14(1), 131-150. doi: 10.22067/infosci.2024.85688.1188			

Abstract

Introduction: The exponential growth of information in the contemporary world presents a significant challenge: information anxiety. This anxiety arises from the widening disparity between the ever-increasing volume of available information and our limited capacity to effectively process and comprehend it. It is crucial to distinguish information anxiety from related concepts such as library anxiety and internet anxiety. Information anxiety stems from the proliferation of diverse media formats, resulting in a deluge of information. The advent of the internet, smartphones, and other digital devices has facilitated rapid and effortless access to vast troves of data on virtually any topic. However, individuals often lack the essential skills to effectively classify, organize, critically evaluate, and manage this information, leading to a state of anxiety. Information anxiety describes the apprehension and fear experienced by individuals when confronted with an overwhelming amount of information that lacks a clear structure. This phenomenon has been recognized and discussed since at least 1605, with evidence suggesting Sir Francis Bacon may have first alluded to it in his 1605 work, *The Advancement of Learning*. The term "information anxiety" was later formally introduced by Richard Workman in his influential book of the same title. The current research aims to develop a model for managing information anxiety among students at Tabriz University using grounded theory methodology.

Methodology: The study employed a qualitative content analysis approach grounded in grounded theory methodology. The target population for this research was students enrolled at Tabriz University. A purposive sample with an intensive focus was employed, resulting in a final sample size of 18 students. Participants were selected based on their demonstrably high levels of information anxiety. Inclusion criteria for the sample required participants to exhibit information anxiety, while exclusion criteria involved a participant's unwillingness to share their experiences. Data collection methods included exploratory and semi-structured, face-to-face interviews with an average duration of 40 minutes. Additionally, note-taking and document review were utilized. Qualitative data analysis was performed through manual coding, drawing inspiration from Glaser's grounded theory approach. This process involved

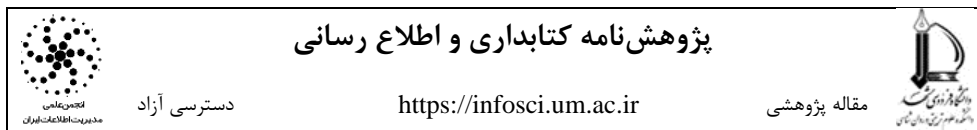

open, axial, and selective coding. Following the extraction of initial and core codes, related categories were identified, and a theoretical pattern was subsequently developed. To ensure the trustworthiness of the qualitative data analysis, the Holstein Coefficient (PAO) was employed, resulting in a coefficient of 0.83, which signifies a high level of agreement for this research.

Findings: The research employed a grounded theory approach for data analysis. Through open coding, 367 initial codes were identified. Axial coding subsequently resulted in the consolidation of these codes into 59 core categories. Finally, selective coding yielded a core framework consisting of 23 categories encompassing causal conditions, contextual factors, intervening conditions, strategies/actions, and outcomes, all centered on the central phenomenon of management information anxiety.

Discussion and Conclusion: Multiple strategies exist for mitigating information anxiety. Interviews with participants suggest that fostering media and information literacy, cultivating cognitive and metacognitive skills, and empowering students to manage factors hindering self-care and information evaluation can alleviate anxiety and enhance information processing. The management of information anxiety and its sequelae encompass a range of domains. These sequelae, or aftereffects, can manifest physically, educationally, socially, spiritually, and psychologically. Effective information anxiety management offers a multitude of benefits for students, including: enhanced quality of life through factors such as sufficient sleep, heightened situational awareness, and improved social interactions; and reduced vulnerability to depression and social isolation, fostering a sense of belonging and combating negative emotions. Improved learning outcomes by promoting a positive learning environment characterized by happiness and effective communication; Optimal engagement with virtual spaces and social networks through the development of logical communication skills. Additionally, considering the growing prevalence of information anxiety among students, this model provides a valuable tool for managing and controlling its detrimental effects.

Keyword: Information, Anxiety, Information Anxiety, Grounded Theory

ارائه مدل مدیریت اضطراب اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه تبریز با رویکرد نظریه‌پردازی داده بنیاد

علی ایمانزاده ^{ID}

دانشیار گروه تعلیم و تربیت، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران. (نویسنده مسئول). aliimanzadeh@tabrizu.ac.ir

مریم مرندی حیدرلو ^{ID}

استادیار گروه آموزشی علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، صندوق پستی ۸۸۹-۱۴۶۶۵ تهران، ایران. marndim@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۱۶	تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۱۱/۱۹	تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۲/۱۸	تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۳/۳۰
استناد: ایمان زاده، علی؛ مرندی حیدرلو، مریم. (۱۴۰۳). ارائه مدل مدیریت اضطراب اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه تبریز با رویکرد نظریه پردازی داده بنیاد. پژوهشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱۴(۱)، ۱۵۰-۱۳۱. doi: 10.22067/infosci.2024.85688.1188			

چکیده

مقدمه: اضطراب اطلاعاتی از چالش‌های نوظهور زندگی بشری است که با توسعه تفکر ریزومی در سایه تفکر پسا ساختارگرایی، ظهور و بسط یافته است. اضطراب اطلاعاتی در واقع از شکاف فزاینده بین مقدار اطلاعات موجود و توانایی ما برای پردازش و درک آن ناشی می‌شود و این نوع اضطراب، با مفاهیمی نظیر اضطراب کتابخانه‌ای و اضطراب اینترنتی تفاوت بنیادین دارد. هدف پژوهش حاضر ارائه مدل مدیریت اضطراب اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه تبریز با رویکرد نظریه‌پردازی داده بنیاد است. **روش‌شناسی:** روش پژوهش از نوع تحلیل محتوای کیفی، مبتنی بر نظریه داده بنیاد بوده و از ابزار مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته عمیق استفاده شده است. مشارکت‌کنندگان شامل ۱۸ نفر از دانشجویان دانشگاه تبریز بوده و نمونه‌گیری تا مرحله اشباع نظری داده‌ها ادامه پیدا کرد. تجزیه و تحلیل از طریق کدگذاری دستی و با الهام از نظریه گلاسر انجام گرفت و پس از استخراج کدهای اولیه و محوری مقوله‌های مرتبط استخراج و طراحی الگو صورت گرفت.

یافته‌ها: براساس یافته‌های پژوهش، در کدگذاری باز ۳۶۷ کد اولیه، در کدگذاری محوری ۵۹ کد محوری و در کدگذاری انتخابی ۲۳ مقوله محوری در قالب شرایط علی، زمینه‌ای، مداخله‌گر، راهبردها/اقدامات، پیامد و پدیده اصلی (مدیریت اضطراب اطلاعاتی) طبقه‌بندی شدند. توسعه سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی، توسعه مهارت‌های شناختی و فراشناختی، توانمندسازی دانشجویان در مقابله با عوامل کاهنده خودمراقبتی و مهارت‌های ارزیابی اطلاعات از جمله راهبردها و اقداماتی هستند که می‌توانند در کاهش اضطراب اطلاعاتی دانشجویان مورد توجه قرار گیرند.

نتیجه‌گیری: اضطراب اطلاعاتی در بین دانشجویان، حاصل شرایط و بسترهایی است، با شناسایی و کنترل این شرایط و بسترها، می‌توان اضطراب اطلاعاتی دانشجویان را مدیریت کرد و آنان را از آسیب‌های احتمالی آن دور نگاهداشت.

کلیدواژه‌ها: اضطراب، اطلاعات، اضطراب اطلاعاتی، نظریه‌پردازی داده بنیاد.

مقدمه

یکی از انواع اضطراب‌های نوظهور که عمدتاً از ماهیت معرفت‌شناختی برخوردار است اضطراب اطلاعاتی است. این نوع اضطراب برخلاف بقیه اضطراب‌ها که عمدتاً ریشه روان‌شناختی دارد از ماهیت معرفت‌شناختی برخوردار است. یکی از چالش‌هایی که با ظهور شبکه‌های اجتماعی و رشد فضاهای ریزومی در معرفت‌شناسی نوین ظهور پیدا کرده و در حال گسترش است، اضطراب اطلاعاتی است (Brown & Duguid, 2017). رشد سریع دانش در سایه تفکر ریزومی حاصل شده است و با رشد تفکر ریزومی حجم دانش برای پردازش انسان یک دفعه بالاتر رفته است (Lu & Chang, 2022). برخی از نظریه‌پردازان نظریه اضطراب اطلاعاتی را با نظریه انسجام و پیوستگی تفکر ایده‌آلیستی در ارتباط می‌دانند (Tsai & Wu, 2021). از دیدگاه هافبر (۲۰۱۹) ناهماهنگی دانشی و نظام معرفت‌شناختی می‌تواند به اضطراب اطلاعاتی منجر شود (Hofweber, 2019).

در حالت کلی تر ترس و دلهره ناشی از فراوانی اطلاعات و عدم‌نظم منطقی آن را اضطراب اطلاعاتی می‌دانند. مسئله اضطراب اطلاعاتی و اثرات مخرب آن بر روی افراد و سازمان‌ها از سال ۱۶۰۵ مطرح بوده است. احتمالاً سرفرانسیس بیکن برای اولین بار در سال ۱۹۱۵ این واژه را در کتاب پیشرفت یادگیری به کار برد.

بعدها عبارت اضطراب اطلاعاتی در کتاب پرفروش ریچارد وورمن که با همین عنوان به چاپ رسید، مطرح شد (Girard & Allison, 2008). اضطراب اطلاعاتی پدیده‌ای است که می‌تواند در سطوحی مختلف انسان را درگیر خود کند (Wurman, 2001). ظهور فرامتن‌ها و رشد ریزوماتیک‌وار اطلاعات و دیجیتالی شدن اطلاعات و ظهور وب جهانی باعث شد که مقدار زیادی از اطلاعات و انواع منابع اطلاعاتی از طریق رسانه‌ها و کانال‌های مختلف ارتباطی در دسترس باشد.

تنوع ارتباطات اطلاعاتی و حجم بالای اطلاعات در دسترس ریشه مشکلات است (Bawden & Robinson, 2009). در اضطراب اطلاعاتی علاوه بر سرریزی اطلاعات (Hartog, 2017)، نوع اطلاعات و حجم اطلاعات (Schick et al., 1990) و نگرش در باب جستجو، انتخاب، پردازش، تفسیر، مدیریت و استفاده از اطلاعات مهم است. از دیدگاه شی^۱، اضطراب اطلاعاتی حاصل ظهور رسانه‌ها در شکل‌های مختلف و انفجار و سرریز اطلاعات ناشی از آن، ظهور اینترنت، تلفن‌های هوشمند و سایر دستگاه‌های دیجیتالی است که باعث شده به سرعت و به راحتی حجم عظیمی از داده‌ها در مورد هر موضوعی که قابل تصور باشد قابل دسترسی بوده اما مهارت‌های دسته‌بندی، سازماندهی، نقد و مدیریت این اطلاعات در افراد وجود نداشته باشد (Shi, 2022). نوید و انور (۲۰۱۹) نیز اضطراب اطلاعاتی انسان را ناشی از

معرفت و بی‌نظمی‌های معرفتی عنوان کرده و آن را حاصل بی‌نظمی معرفت‌شناختی انسان و ناهمخوانی باورهای معرفت‌شناختی انسان می‌داند (Naveed & Anwar, 2019). اضطراب اطلاعاتی در واقع احساس غرق شدن یا استرس ناشی از ناتوانی در مدیریت یا پردازش مؤثر اطلاعاتی است که افراد روزانه با آن مواجه می‌شوند (Bawden & Robinson, 2009)؛ ولی قادر به پردازش و فهمیدن تمام این اطلاعات نباشند (Al-Youzbaky et al., 2022).

مفهوم اضطراب اطلاعات اگرچه با انواع دیگر اضطراب‌ها از جمله اضطراب کتابخانه‌ای، اضطراب اینترنت و اضطراب جستجوی اطلاعات اشتراک محتوایی می‌تواند داشته باشد ولی با آن‌ها تفاوت‌های اساسی دارد (Cadier et al., 2021). اضطراب اطلاعاتی از ابعاد و مؤلفه‌های متفاوتی می‌تواند برخوردار باشد. اولیویرا و همکاران (۲۰۲۳) در مدل اضطراب اطلاعاتی، پیچیدگی اطلاعات یا اضافه‌بار شناختی، ترس از دست دادن اطلاعات مهم، نگرانی‌های مربوط به صحت و کیفیت اطلاعات و محدود بودن زمان را از ابعاد اضطراب اطلاعاتی عنوان می‌کند (Oliveira et al., 2023). ایمان‌زاده و همکاران (۲۰۲۰) پس از بررسی مبانی نظری پژوهش و مطالعه اندیشه‌های ریم (۲۰۱۶) ابعاد و مؤلفه‌های اضطراب اطلاعاتی را سرریز اطلاعات، ناتوانی در فهم و پردازش اطلاعات و ناتوانی در دسترسی و پیدا کردن اطلاعات موجود عنوان می‌کنند (Imanzadeh et al., 2020).

اضطراب اطلاعاتی می‌تواند تأثیر قابل توجهی بر سلامت ذهنی و جسمی ما (Terrile, 2023) و همچنین توانایی ما برای مولد و خلاق بودن (Naveed & Anwar, 2019) داشته باشد. اصطلاح «اضطراب اطلاعاتی» بیانگر و تداعی‌کننده احساس ناامیدی و سرخوردگی است (Catedrilla et al., 2020). وقتی که اطلاعات بیش از حد وجود داشته باشد، یا بین اطلاعات ارتباط کافی وجود نداشته باشد، یا بین اطلاعات ارزشمند و اطلاعات بی‌ارزش امکان تشخیص وجود داشته باشد، این نوع اضطراب ظهور پیدا می‌کند. در نتیجه، افراد در یافتن اطلاعات دقیق و معنی‌دار مشکل پیدا می‌کنند که این امر می‌تواند منجر به احساس سردرگمی و اضطراب شود. توسعه سواد اطلاعاتی، از جمله توانایی ارزیابی انتقادی منابع، فیلتر کردن اطلاعات، و تمرکز بر آنچه مرتبط و ارزشمند است، برای پرداختن به اضطراب اطلاعات بسیار مهم است. علاوه بر این، تمرین مراقبت از خود و تعیین محدودیت در مصرف اطلاعات می‌تواند به کاهش احساسات و استرس شدید مرتبط با اضطراب اطلاعات کمک کند (Belabbes et al., 2023).

از دیگر پیامدهای اضطراب اطلاعاتی، ناامیدی از ناتوانی در همگام شدن با حجم داده‌های موجود در زندگی‌مان است، به‌ویژه آن اطلاعاتی که به‌عنوان خبر انتقال داده می‌شود که به نیاز به‌روز بودن و اطلاع‌رسانی مداوم اشاره دارد. همچنین احساس گناه ناشی از آگاه و به‌روز نبودن در مورد داده‌هایی که به‌عنوان اطلاعات یاد می‌شوند و نهایتاً احتمالاً آخرین مورد، غرور خطرناکی است که در صورت دانستن و آگاهی از داده‌ها می‌تواند ایجاد می‌شود (Naveed & Anwar, 2019). علیرغم مشکلات و چالش‌های اضطراب افراد در زندگی بشری، راهکارهای زیادی برای غلبه بر اضطراب اطلاعاتی نظیر خودکنترلی،

عاملیت فرد در مقابل اطلاعات (Xu & Yan, 2023)، جلوگیری از غرق شدن اطلاعات نامربوط یا غیرقابل اعتماد (Tsai & Wu, 2021)، مهارت‌های سازماندهی اطلاعات، مهارت‌های ارزیابی اطلاعات (Bawden & Robinson, 2009) پیشنهاد شده است که می‌توان با به‌کارگیری این رویکردها از آسیب‌های اضطراب اطلاعاتی کاست.

پژوهش‌های انجام‌گرفته هم نشان می‌دهد که اضطراب اطلاعاتی دغدغه اندیشمندان بوده است و کمابیش در این زمینه پژوهش‌هایی صورت گرفته است. ایمان‌زاده و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان اثربخشی آموزش سواد رسانه‌ای بر کاهش اضطراب اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه تبریز به این یافته اشاره می‌کنند که آموزش سواد رسانه‌ای در سطح معناداری سبب کاهش اضطراب اطلاعاتی و مؤلفه‌های آن شده است (Imanzadeh et al., 2020). شی (۲۰۲۲) در پژوهش خود به این یافته اشاره می‌کند که توسعه فناوری اطلاعات آسایش زیادی را برای زندگی مردم به ارمغان آورده و سبک زندگی بشری را تغییر داده است. از دیدگاه این پژوهش علل ریشه‌ای اضطراب اطلاعات در میان کارکنان فناوری اطلاعات، ناتوانی آنان در نظم دهی شناختی و معرفت‌شناختی و ناتوانی آنان در تمییز اطلاعات درست از نادرست است (Shi, 2022). ژیانگ و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی در باب اضطراب اطلاعاتی کارکنان هتل‌ها به این نتیجه دست یافتند که اضطراب اطلاعاتی کارکنان، عملکرد آنان را در روابط بین‌گروهی، ارزیابی‌های شناختی و عملکرد بالا تحت تأثیر قرار می‌دهد (Xiang et al., 2021). خو و یان (۲۰۲۲) در پژوهش خود به این یافته مهم اشاره می‌کند که بین سرریز اطلاعات و اضطراب اطلاعات در کل همبستگی وجود دارد. در دوران کرونا سطح اضطراب اطلاعاتی افراد بالا بوده و دلیل آن هم کاهش تعاملات و ارتباطات حضوری بوده است (Xu & Yan, 2023).

دانشجویان از جمله اقشاری هستند که به‌دلیل ماهیت حرفه خود با انبوهی از اطلاعات و داده‌ها مواجه هستند و اضطراب اطلاعاتی این قشر بالاست (Catedrilla et al., 2020; Master, 2016; Imanzadeh et al., 2020; Katopol, 2012) و با توجه به اینکه دستیابی آنان به منابع اطلاعاتی، تلفن‌های هوشمند، منابع کتابخانه‌ای و نظیر آن بیشتر است، بیشتر در معرض اضطراب اطلاعاتی هستند. بررسی پژوهش‌های انجام‌گرفته هم نشان می‌دهد که پژوهش‌های چندانی در باب اضطراب اطلاعاتی در باب دانشجویان وجود ندارد. پژوهش در باب اضطراب اطلاعاتی از چند بُعد اهمیت دارد، یکی از دلایل پرداختن به این موضوع این است که هنوز در باب اضطراب اطلاعاتی و حدود و ثغور آن ابهاماتی وجود دارد و خیلی از نویسندگان و متفکران این حوزه نتوانسته‌اند مرز دقیقی بین اضطراب اطلاعاتی، اضطراب کتابخانه‌ای، اضطراب اینترنتی و اضطراب جستجوی اطلاعات ایجاد کنند. از طرف دیگر فقدان الگویی برای مدیریت این نوع اضطراب در دانشجویان مشهود است و لذا تدوین الگویی برخاسته از دیدگاه و نظرات خود دانشجویان، ضرورت پرداختن به این بحث و ارائه مدل مدیریت اضطراب اطلاعاتی دانشجویان را برجسته می‌کند. با توجه به اینکه اضطراب اطلاعاتی در دانشجویان ممکن است زندگی فردی و عملکرد تحصیلی

دانشجویان را تحت تأثیر قرار دهد، مدیریت این نوع اضطراب در دانشجویان می‌تواند به بهبود کیفیت زندگی فردی و تحصیلی منجر شود، لذا مسئله پژوهش حاضر این سؤال را ایجاد می‌کند که براساس تجربیات دانشجویان دانشگاه تبریز، الگوی مطلوب برای مدیریت اضطراب اطلاعاتی چگونه است؟

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر از نوع تحلیل محتوای کیفی، مبتنی بر نظریه داده بنیاد بود. جامعه آماری پژوهش حاضر را ۲۴۰۰۰ نفر از دانشجویان دانشگاه تبریز تشکیل می‌دادند. مشارکت‌کنندگان، شامل ۱۸ نفر از دانشجویان دانشگاه تبریز بوده و نمونه‌گیری و گردآوری اطلاعات تا زمانی ادامه پیدا کرد که فرایند تجزیه و تحلیل و اکتشاف به اشباع نظری برسد. نمونه‌گیری پژوهش، هدفمند از نوع شدتی بود یعنی افرادی انتخاب شدند که اضطراب اطلاعاتی را در بالاترین سطح دارا بودند. جهت شناسایی دانشجویان با سطح اضطراب اطلاعاتی بالا از روش‌های متعددی استفاده شد.

پس از ارائه مختصر از اضطراب اطلاعاتی، در سطح دانشکده‌های مختلف دانشگاه تبریز، فراخوانی با عنوان جهت همکاری در طرح پژوهشی انجام گرفت و در دانشکده‌های مختلف نصب شد. بخشی از دانشجویان نیز از طریق مرکز مشاوره دانشگاه شناسایی شدند افرادی که با علائم و ویژگی‌های اضطراب اطلاعاتی به مرکز مشاوره دانشگاه مراجعه کرده بودند نیز دعوت به همکاری شدند. افراد شناسایی شده در این بخش حدود ۸۷ نفر بودند. جهت انتخاب نمونه معتبر و اطمینان از وجود اضطراب اطلاعاتی در این دانشجویان، از پرسشنامه محقق ساخته‌ای که پژوهشگر برای پژوهش‌های قبلی خود تدوین کرده بود، نیز استفاده شد و در مجموع ۴۸ نفر به‌عنوان نمونه اولیه برای مصاحبه‌ها هماهنگ شدند.

در نهایت نمونه ۱۸ نفری که در بالا هم به آن اشاره شد در پژوهش مشارکت کردند. ملاک ورود نمونه‌ها داشتن اضطراب اطلاعاتی بود و ملاک خروج نمونه‌ها عدم تمایل به بیان تجربیات بود. ابزار به‌کاررفته برای گردآوری داده‌ها، مصاحبه‌های اکتشافی و نیمه ساختاریافته، یادداشت‌برداری و مرور اسناد بود. مصاحبه‌ها حضوری بوده و مدت‌زمان مصاحبه‌ها به‌طور میانگین ۴۰ دقیقه بود. ضریب هولستی (PAO) درصد توافق برای ارزیابی ۰/۸۳ بود که ضریب خوبی برای این بخش به حساب می‌آید. مصاحبه‌ها توسط دستگاه ضبط‌کننده صدا، ضبط شده و سپس در محیط ورد^۱ پیاده‌سازی شدند. بعد از ویرایش، از طریق کدگذاری دستی به‌صورت کدگذاری باز، انتخابی و محوری و با الهام از نظریه گلاسر انجام گرفت و پس از استخراج کدهای اولیه و محوری، مقوله‌های مرتبط استخراج و طراحی الگو صورت گرفت. کدگذاری باز فرایند تحلیلی نام‌گذاری مفاهیم و طبقه‌بندی و کشف ویژگی‌ها و ابعاد آن‌ها در داده‌ها از طریق انجام دادن مقایسه‌ای مدام است که پژوهشگر مفاهیم را از زوایای مختلفی از درون و بیرون یا

وارونه‌ای بررسی و تحلیل می‌کند تا دیدگاه متفاوتی در خصوص اهمیت و جایگاه مفاهیم کسب کند. در تحلیل یافته‌ها با استفاده از تکنیک تحلیلی کربین و اشتراوس (۲۰۱۴)، مفاهیم به‌عنوان واحد تحلیل، در سطوح متن مصاحبه‌ها مورد بررسی قرار گرفتند و با تفکیک متن به عناصر دارای پیام، کدهای باز استخراج گردید. به دلیل تعداد زیاد مفاهیم استخراج‌شده، کدگذاری باز طی دو مرحله انجام شد که طی آن، مفاهیم در قالب مقوله‌های بزرگ‌تری قرار گرفتند؛ بعدازاین مرحله سعی شد که مفاهیم اولیه نیز در قالب دسته‌بندی‌های بزرگ مفهومی طبقه‌بندی گردند، که در نهایت ۳۶۷ کد اولیه از آن به دست آمد. در مرحله کدگذاری محوری، بین مقوله‌های محوری نظم منطقی ایجاد شد. در این مرحله تناسب مقوله‌ها مدنظر قرار گرفت. برای تعیین روایی و پایایی داده‌های پژوهش نیز از چهار معیار قابلیت اعتماد‌پذیری، اعتبار‌پذیری، انتقال‌پذیری و تأییدپذیری استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

براساس یافته‌های پژوهش، در کدگذاری باز ۳۶۷ کد اولیه، در کدگذاری محوری ۵۹ کد محوری و در کدگذاری انتخابی ۲۳ مقوله محوری در قالب شرایط علی، زمینه‌ای، مداخله‌گر، راهبردها/اقدامات، پیامد و پدیده اصلی (مدیریت اضطراب اطلاعاتی) طبقه‌بندی شدند. یافته‌های هر کدام از بخش‌ها مجزا توضیح داده می‌شود.

شرایط زمینه‌ای

یکی از ابعاد نظریه داده بنیاد، شرایط زمینه‌ای است. در باب زمینه شکل‌گیری و مدیریت اضطراب اطلاعاتی می‌توان به عوامل متعددی از جمله به فرهنگ اطلاع‌یابی و جستجوی اطلاعات، اعتماد به رسانه‌های جمعی و مسئولیت‌پذیری و التزام درونی اشاره کرد. برخی از مشارکت‌کنندگان به این امر اعتقاد داشتند که نوع انتظارات و سطح انتظاراتی که از دانشجو وجود دارد، این است که فرد علمی باید در اکثر زمینه‌ها از دانش برخوردار باشد و این انتظار از محیط دانشگاهی هم در جامعه وجود دارد، لذا باید به دانش‌های نوین دسترسی داشته باشد. برخی از مشارکت‌کنندگان به این نکته اشاره داشتند که رسانه‌های جمعی در مقابله با شبکه‌های اجتماعی منبع خبری معتبری نیستند و در زمینه ارائه اطلاعات واقعی ناکارآمد هستند و این افراد را در گرایش به دریافت اطلاعات بیشتر از منابع متعدد سوق می‌دهد. در این زمینه نوع کنترل فرد بر شکل‌گیری و مدیریت اضطراب اطلاعاتی تأثیرگذار می‌شود. اگر دانشجویان از الزام و کنترل درونی برخوردار نباشند، بیشتر در معرض اطلاعات قرار خواهند گرفت.

جدول ۱. شرایط زمینه‌ای مدیریت اضطراب اطلاعاتی

مفاهیم (مقوله‌های فرعی)	مقوله‌های محوری	کدگذاری انتخابی
۱- فرهنگ علمی حاکم بر محیط دانشگاهی ۲- سطح انتظار از دانشجو	فرهنگ اطلاع‌یابی و جستجوی اطلاعات	شرایط زمینه‌ای
۱- بی‌اعتمادی به رسانه‌های جمعی ۲- علاقه به دریافت اطلاعات واقعی و صحیح	اعتماد به رسانه‌های جمعی	
۱- ضعف کنترل درونی ۲- مسئولیت نسبت به خود	مسئولیت‌پذیری و التزام درونی	

پدیده محوری

اضطراب اطلاعاتی حاصل عوامل درونی و بیرونی است و مدیریت صحیح اضطراب اطلاعاتی مستلزم مدیریت دو بُعد درونی و بیرونی است. بر اساس دیدگاه مشارکت‌کنندگان، با کنترل عوامل درونی انسان نظیر استرس و اضطراب درونی می‌توان اضطراب اطلاعاتی را مدیریت کرد. اگر انسان از هدفمندی برخوردار باشد و از الزام درونی برای کنترل خود و مراقبت از خود برخوردار باشد می‌توان اضطراب اطلاعاتی را کنترل نمود. مدیریت عوامل بیرونی نقش بسزایی می‌تواند در کنترل اضطراب اطلاعاتی داشته باشد. از دیدگاه مشارکت‌کنندگان جهت مدیریت اضطراب اطلاعاتی باید فرهنگ استفاده از ابزارهای الکترونیکی، گوشی‌های هوشمند و غیره را به حداقل رساند.

جدول ۲. پدیده محوری مدیریت اضطراب اطلاعاتی

مفاهیم (مقوله‌های فرعی)	مقوله‌های محوری	کدگذاری انتخابی
۱- مدیریت عوامل درونی ۲- مدیریت عوامل بیرونی	مدیریت اضطراب اطلاعاتی	پدیده محوری

شرایط علی

یکی از ابعاد نظریه داده بنیاد، شرایط علی است. در باب علل شکل‌گیری و مدیریت اضطراب اطلاعاتی مشارکت‌کنندگان به عوامل متعددی از جمله اعتیاد به تلفن‌های هوشمند، فقدان مهارت خود مدیریتی، ظهور فناوری‌های جدید، سریز اطلاعاتی بر اثر دانش ریزومی، ناتوانی مدیریت نظام شناختی، ترس از دست دادن اطلاعات مهم و کمبود زمان اشاره داشتند. مدیریت اضطراب اطلاعاتی در دانشجویان مستلزم شناسایی دقیق عوامل علی این نوع اضطراب است. در طبقه‌بندی عوامل علی، نقش مباحث معرفت‌شناختی و ظهور فناوری‌های جدید برجسته هست و ظهور مسائل و نظریه‌های یادگیری مبتنی بر شبکه و گسترش فناوری‌های ارتباطی میزان دریافتی اطلاعات دانشجویان را افزایش داده و سرریزی اطلاعات، کمبود زمان و

فقدان مهارت‌های سازماندهی اطلاعات بر شکل‌گیری اضطراب اطلاعاتی دامن زده است.

جدول ۳. شرایط علی مدیریت اضطراب اطلاعاتی

کدگذاری انتخابی	مقوله‌های محوری	مفاهیم (مقوله‌های فرعی)
شرایط علی	اعتیاد به تلفن‌های هوشمند	۱- استفاده بی‌رویه از تلفن‌های هوشمند ۲- قدرت پردازش اطلاعات بیشتر ۳- فراوانی امکانات تلفن‌های هوشمند
	فقدان مهارت خود مدیریتی	۱- مدیریت استرس ۲- اولویت‌بندی اهداف ۳- مدیریت زمان
	ظهور فناوری‌های جدید	۱- رشد شبکه‌های اجتماعی ۲- توسعه فناوری اطلاعات ۳- علاقه‌مندی به اپلیکیشن‌های هوش مصنوعی
	سریز اطلاعاتی بر اثر دانش ریزومی	۱- دسته‌بندی نشدن اطلاعات ۲- ناتوانی در تصمیم‌گیری ۳- رشد ریزماتیک دانش
	ناتوانی مدیریت نظام شناختی	۱- فکر نامنسجم و ازهم‌گسیخته ۲- تشویش و اضطراب ذهنی
	ترس از دست دادن اطلاعات مهم	۱- ترس از دست دادن اطلاعات ۲- عدم دستیابی به موقع به اطلاعات
	کمبود زمان	۱- حجم زیاد اطلاعات و کمبود زمان

راهبردها و اقدامات

یکی دیگر از ابعاد نظریه داده بنیاد، راهبردها و اقدامات است. براساس دیدگاه مشارکت‌کنندگان، از طرق مختلفی می‌توان اضطراب اطلاعاتی را مدیریت کرد. می‌توان از طریق آموزش و توسعه سواد اطلاعاتی در دانشجویان، نحوه تعامل آنان را با اطلاعات و گزینش و مدیریت اطلاعات درست و صحیح کمک کرد. توسعه مهارت‌های شناختی و فراشناختی نظیر مهارت پردازش صحیح اطلاعات، مهارت تفکر انتقادی، مهارت قضاوت و اندیشیدن درست، مهارت‌های فراشناختی، مهارت جستجوی اطلاعات و مهارت سازماندهی اطلاعات راهبردی بود که می‌توان از طریق آن سرریزی اطلاعات و وفور و فراوانی اطلاعات را سازماندهی و مدیریت کرد.

خودمراقبتی از انواع متفاوتی برخوردار است. امروزه در کنار خودمراقبتی جسمی، اجتماعی، عاطفی و روان‌شناختی، خود مراقبتی فضای مجازی ضرورت و اهمیت بیشتری دارد و توانمندسازی دانشجویان در مقابله با عوامل کاهنده خودمراقبتی نظیر مدیریت استفاده بی‌رویه از اطلاعات می‌تواند در کاهش اضطراب اطلاعاتی دانشجویان نقش ایفا کند.

جدول ۴. راهبردهای مدیریت اضطراب اطلاعاتی

کدگذاری انتخابی	مقوله‌های محوری	مفاهیم (مقوله‌های فرعی)
راهبردها و اقدامات	توسعه سواد اطلاعاتی	۱- شناسایی منابع اطلاعاتی موجود ۲- شناسایی نیاز اطلاعاتی فرد ۳- نقد اطلاعات دریافت شده
	توسعه مهارت‌های شناختی و فراشناختی	۱- مهارت پردازش صحیح اطلاعات ۲- مهارت تفکر انتقادی ۳- مهارت قضاوت و اندیشیدن درست ۴- مهارت‌های فراشناختی ۵- مهارت جستجوی اطلاعات ۶- مهارت سازماندهی اطلاعات
	توانمندسازی دانش جویان در مقابله با عوامل کاهنده خودمراقبتی	۱- مدیریت استفاده بی‌رویه از اطلاعات ۲- اصلاح سبک زندگی
	مهارت‌های ارزیابی اطلاعات	۱- شناخت منابع اطلاعاتی ۲- ارزیابی صحت و سقم اطلاعات

شرایط مداخله‌گر

یکی دیگر از ابعاد نظریه داده بنیاد، شرایط مداخله‌گر است. بر اساس دیدگاه مشارکت‌کنندگان، عوامل فردی و اجتماعی، معرفت‌شناختی، عوامل آموزشی و عوامل فرهنگی در اضطراب اطلاعاتی و مدیریت آن دخیل هستند. بر اساس دیدگاه مشارکت‌کنندگان افرادی که بیشتر به فضای مجازی تکیه می‌کنند اضطراب اطلاعاتی بالایی را از خود گزارش می‌دهند. فقدان سواد خود مراقبتی در فضای مجازی از جمله عوامل دخیل در اضطراب اطلاعاتی بود و لزوم گنجاندن این نوع سواد آن هم متناسب با سن افراد و آموزش آن از طریق نظام آموزشی رسمی و غیررسمی توجه به این نوع سواد را برجسته می‌کند. با توجه به اینکه اضطراب اطلاعاتی یک اضطراب با ماهیت معرفت‌شناختی است، انسجام معرفت‌شناختی در افراد و توانایی افراد در ارتباط بین دانش‌ها در مدیریت اضطراب اطلاعاتی می‌تواند دخیل باشد.

جدول ۵. شرایط مداخله‌گر مدیریت اضطراب اطلاعاتی

کدگذاری انتخابی	مقوله‌های محوری	مفاهیم (مقوله‌های فرعی)
شرایط مداخله‌گر	عوامل فردی و اجتماعی	۱- دارای استرس و اضطراب همیشگی ۲- اعتماد به اطلاعات فضای مجازی ۳- تنوع اطلاعات فضای مجازی
	فقدان سواد خودمراقبتی	۱- فقدان سواد خودمراقبتی در والدین ۲- ضرورت آموزش سواد خودمراقبتی ۳- لزوم گنجاندن سواد خودمراقبتی در دوره‌های تحصیلی و متناسب با ویژگی‌های آن سن
	نظام معرفت‌شناختی	۱- انسجام معرفت‌شناختی ۲- پیوندگرایی در حوزه معرفت ۳- توانایی ایجاد ارتباط بین دانش
	فرهنگ تسهیم و اشتراک دانش	۱- رشد و ازدیاد دانش ۲- علاقه به اشتراک دانش

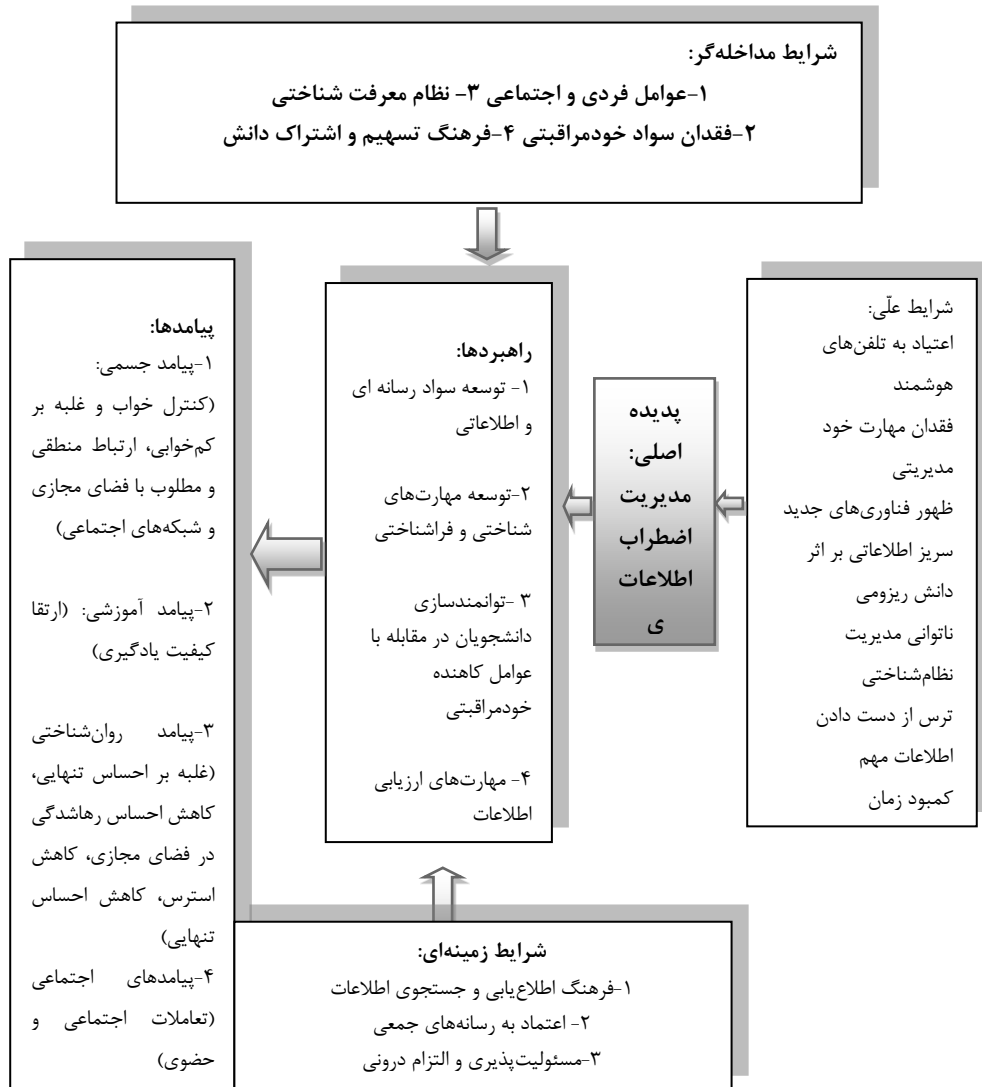
پیامدها

و در نهایت آخرین بُعد از ابعاد نظریه داده بنیاد، پیامدها است. بر اساس دیدگاه مشارکت‌کنندگان، مدیریت اضطراب اطلاعاتی، برای دانشجویان پیامدهای جسمی، آموزشی، اجتماعی و روان‌شناختی به‌همراه داشته است و در واقع برعکس آن یعنی عدم‌مدیریت اضطراب اطلاعاتی می‌تواند برای دانشجویان پیامدهای منفی آموزشی، جسمی، اجتماعی و روان‌شناختی را به‌دنبال داشته باشد.

جدول ۶. پیامدهای مدیریت اضطراب اطلاعاتی

کدگذاری انتخابی	مقوله‌های محوری	مفاهیم (مقوله‌های فرعی)
پیامد	پیامد جسمی	۱- کنترل خواب و غلبه بر کم‌خوابی ۲- ارتباط منطقی و مطلوب با فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی ۳- شادابی جسم
	پیامد آموزشی	۱- ارتقا کیفیت یادگیری
	پیامد روان‌شناختی	۱- غلبه بر احساس تنهایی ۲- کاهش احساس رهاشدگی در فضای مجازی ۳- کاهش استرس ۴- کاهش احساس تنهایی
	پیامدهای اجتماعی	۱- غلبه بر کاهش تعاملات اجتماعی ۲- افزایش ارتباطات حضوری

با توجه به جداول ۱ تا ۶ می‌توان مدل پارادایمی زیر را برای مدیریت اضطراب اطلاعاتی دانشجویان طراحی کرد:

شکل ۱. مدل پارادایمی مدیریت اضطراب اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه تبریز

نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر ارائه مدل مدیریت اضطراب اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه تبریز با رویکرد نظریه‌پردازی داده‌بنیاد بود. مطابق نتایج حاصل از کدگذاری انتخابی؛ محور اصلی، «مدیریت اضطراب

اطلاعاتی» است. محور/ پدیده اصلی عبارت است از، مقوله‌ای که به ما می‌گوید: «چه چیزی در جریان است؟» در پژوهش حاضر نیز، محور اصلی، «مدیریت اضطراب اطلاعاتی» بود که تمامی عوامل و تأثیرات در جهت آن حرکت می‌کنند. این مقوله عبارت است از اینکه دانشجویان چه روایت و تجربه و ادراکی از اضطراب اطلاعاتی خود و ابعاد آن دارند و برای مدیریت آن از چه راهکارهایی استفاده می‌کنند. بنابراین بررسی و تحلیل مدیریت اضطراب اطلاعاتی در دانشجویان به‌عنوان قشری که در معرض بمباران اطلاعاتی هستند از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بود. به همین دلیل محققان قصد داشتند با استفاده از دیدگاه دانشجویان، مدلی را جهت مدیریت اضطراب اطلاعاتی ارائه دهند. یکی از ابعاد مدل مقوله‌محوری بود. در این پژوهش **مقوله محوری**، مدیریت اضطراب اطلاعاتی است که تمام مفاهیم و مقوله‌ها حول آن در چرخش هستند. در مدیریت اضطراب اطلاعاتی یافته‌های حاصل از مصاحبه‌ها و داده‌های برآمده از کدها نشان داد که در پیدایش اضطراب اطلاعاتی دو دسته عوامل درونی و عوامل بیرونی نقش‌آفرینی می‌کنند و کنترل این عوامل می‌تواند در کاهش اضطراب اطلاعاتی نقش ایفا کند. می‌توان با مدیریت عوامل درونی، نظیر استرس و اضطراب درونی، هدفمندی، مدیریت درون خود و یادگیری برخی مهارت‌ها، بر کاهش اضطراب اطلاعاتی اقدام کرد. از طرف دیگر می‌توان عوامل بیرونی اضطراب اطلاعاتی نظیر فرهنگ استفاده از ابزارهای الکترونیکی، گوشی‌های هوشمند و غیره را به حداقل رساند تا مدیریت اضطراب اطلاعاتی به نحو احسن صورت گیرد.

اضطراب اطلاعاتی دانشجویان، عمدتاً تحت شرایطی به وقوع می‌پیوندد. شرایط عبارت از، مجموعه رویدادها و حوادثی است که موقعیت‌ها و مسائل و امور مربوط به پدیده را خلق می‌کند و تا حد معین، چگونگی و چرایی پاسخ افراد و گروه‌ها را نسبت به آن شرایط توضیح می‌دهد. لذا درک عوامل ایجادکننده اضطراب اطلاعاتی برای متخصصان و مربیان اطلاعاتی، مدیران و به‌ویژه کسانی که در آموزش سواد اطلاعاتی مشغول هستند در کاهش اضطراب و مبارزه با اثرات آن بر زندگی شخصی و حرفه‌ای افراد کمک می‌کند، از این رو بررسی و پرداختن به اضطراب اطلاعاتی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (Naveed & Anwar, 2019). در مدل پارادایمی طراحی‌شده شرایط علی تأثیرگذار بر ظهور اضطراب اطلاعاتی شامل فقدان مهارت خود مدیریتی، ظهور فناوری‌های جدید، سریز اطلاعاتی بر اثر دانش ریزومی، ناتوانی مدیریت نظام شناختی، ترس از دست دادن اطلاعات مهم و کمبود زمان هستند. اضطراب اطلاعاتی اضطراب نوظهوری است و در سایه گسترش و تغییر دیدگاه‌های معرفت‌شناختی اتفاق افتاده است. اضطراب اطلاعاتی بیشتر از روش انتقال به حجم اطلاعات وابسته است و قسمت اعظم آن، نه از فقر اطلاعاتی و نه اعتیاد به اطلاعات، بلکه از عرضه بیش از تقاضای اطلاعات ناشی می‌شود (Hartog, 2017). عرضه بیش از تقاضای اطلاعات از گسترش دسترسی به داده‌ها و همچنین خودکار شدن دسترسی به آن‌ها ناشی می‌شود (Riddle, 2012). در حقیقت انسان عصر حاضر در شکاف بین سرریزی اطلاعات و اینکه با آن همه اطلاعات چه کند، گرفتار شده است (Fox, 1998). با گسترش فضای مجازی و شبکه‌های

اجتماعی عوامل ارتباطی و نظام ارتباطی از جمله کاهش نقش خانواده به‌عنوان مرجع، کاهش ارتباط والدین با فرزند، شکاف نسلی به‌دلیل رشد فناوری، از بین رفتن حریم بین فرزندان و والدین به‌طور کلی تضعیف روابط به‌خصوص روابط عاطفی بین افراد آسیب می‌بیند.

در شرایط زمینه‌ای اضطراب اطلاعاتی دانشجویان، فرهنگ اطلاع‌یابی و جستجوی اطلاعات، اعتماد به رسانه‌های جمعی و مسئولیت‌پذیری و التزام درونی نقش‌آفرینی می‌کند. با توجه به اینکه محیط دانشگاه، محیط دانش‌مدار است، انتظار از جامعه دانشگاهی و دانشجو بالاست و انتظار افراد اجتماع هم از دانشجو این است که به‌عنوان یک عامل اجتماعی از دانش‌های نوین بهره‌مند باشد و خواه‌وناخواه دانشجو به‌عنوان یکی از منابع اطلاعاتی به‌حساب می‌آید و این امر دانشجو را به‌سمت دریافت اطلاعات بیشتر از منابع اطلاعاتی سوق می‌دهد که این امر می‌تواند باعث اضطراب اطلاعاتی شود. سطح اعتماد به رسانه‌های جمعی هم می‌تواند به‌عنوان یکی از شرایط زمینه‌ای مطرح گردد. هر چقدر اعتماد به رسانه‌های جمعی کمتر باشد مراجعه به منابع اطلاعاتی جایگزین برای دریافت اطلاعات بیشتر شده و این امر می‌تواند در اضطراب اجتماعی دانشجویان نقش ایفا کند (Terrile, 2023). یکی دیگر از عوامل زمینه‌ای تأثیرگذار بر اضطراب اطلاعاتی مسئولیت‌پذیری و التزام درونی آنان است. در التزام درونی، عنصر انتخاب برجسته است. التزام درونی، متضمن انتخاب است. هر چقدر فرد نسبت به خود و محیط خودنگرش مثبتی داشته باشد و نسبت به آن‌ها التزام درونی نشان دهد کنترل درونی خود را نیز بهتر انجام می‌دهد. لذا مسئولیت‌پذیری از ویژگی‌های اصیل انسان است که رشد و تکامل فرد و جامعه انسانی در گرو آن است.

مهم‌ترین عواملی که مانع تحقق کنترل اضطراب اطلاعاتی در دانشجویان می‌شود، را در چند عامل شناسایی کرد: عوامل فردی و اجتماعی، فقدان سواد خودمراقبتی، نظام معرفت‌شناختی و فرهنگ تسهیم و اشتراک دانش. در شرایط مداخله‌ای عوامل فردی و اجتماعی، افرادی که دارای استرس و اضطراب همیشگی هستند و به اطلاعات فضای مجازی دسترسی بیشتری دارند، سطح اضطراب اطلاعاتی هم بالاتر است. بین سطح استفاده از فضای مجازی و سطح اضطراب اطلاعاتی رابطه مستقیمی وجود دارد (Bawden & Robinson, 2009). با توجه به تنوع اطلاعات فضای مجازی گرایش به فضای مجازی و دریافت اطلاعات متنوع از کانال‌های متفاوت بیشتر است. یکی از شرایط مداخله‌گر در اضطراب اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه تبریز فقدان سواد خودمراقبتی است. تأمل در بیانات شرکت‌کنندگان نشان می‌دهد که سواد خودمراقبتی الزامی است. اکثر دانشجویان به این امر اشاره داشتند که در باب خودمراقبتی و روش‌های خودمراقبتی در مقابل این نوع اضطراب، اطلاعات اندکی دارند سواد خودمراقبتی باید متناسب با شرایط زمانی تغییر کند. ایالا و همکاران (۲۰۱۸) بر این امر اعتقاد دارند که سواد خودمراقبتی در کیفیت زندگی دانشجویان و تعالی زندگی آنان نقش اساسی می‌تواند ایفا کند (Ayala et al., 2018). سواد خودمراقبتی امروزه با رشد و گسترش فضاهای مجازی و عدم کنترل والدین بر کودکان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (Chen et al., 2015). برخی دانشجویان به این امر اشاره داشتند که نه‌تنها خودشان

از دانش خودمراقبتی برای مقابله با اضطراب اطلاعاتی برخوردار نیستند بلکه اطلاع چندانی از راهبردهای خودمراقبتی ندارند. مراقبت از خود، دسته‌ایی از اقدامات سالم‌سازی است که توسط خود فرد به اجرا درمی‌آید و به فعالیت‌هایی گفته می‌شود که افراد برای ارتقا سلامتی خود در همه ابعاد می‌دهند. امروزه با گسترش رسانه‌ها و انتشار سریع اطلاعات از طریق اینترنت، دسترسی به منابع اطلاعاتی برای عموم مردم آسان گشته است، لذا مهارت‌های افراد جهت دستیابی، درک صحیح و به‌کارگیری این اطلاعات تأثیر قابل توجهی بر رفتار و وضعیت سلامتی آن‌ها خواهد داشت. این مهارت‌ها به‌تازگی تحت عنوان مفهوم سواد سلامت بسیار مورد توجه قرار گرفته است. سواد سلامت را ظرفیت کسب، پردازش و درک اطلاعات اساسی و خدمات مورد نیاز برای تصمیم‌گیری‌های مناسب در زمینه سلامت بیان نموده‌اند (Chen et al., 2015). در اضطراب اطلاعاتی یکی از عوامل مداخله‌گر نظام معرفت‌شناختی فرد است و در این عصر اطلاعات، مردم با اطلاعات چندین کانال اطلاعاتی مانند رسانه‌ها، تابلوهای صورتحساب، ایمیل‌ها، همکاران و سایت‌های شبکه‌های اجتماعی بمباران می‌شوند. اگر نظام معرفت‌شناختی فرد از انسجام برخوردار نباشد مدیریت این حجم از اطلاعات مشکل خواهد بود. چیزی که اوضاع را بدتر می‌کند رفتار منفعلانه در باب اطلاعات و فقدان نظام معرفت‌شناختی است (Memmi, 2014).

فرهنگ تسهیم و اشتراک دانش نیز یکی دیگر از عوامل مداخله‌گر بوده و هر چقدر فرهنگ اشتراک و دریافت دانش در فرد بیشتر باشد، این احتمال که فرد در معرض سرریز اطلاعاتی قرار گرفته و به تبع آن دچار اضطراب اطلاعاتی باشد بالاست.

راهکارهای زیادی برای غلبه بر اضطراب اطلاعاتی می‌تواند وجود داشته باشد، مصاحبه‌های مشارکت‌کنندگان نشان داد که از طریق توسعه سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی، توسعه مهارت‌های شناختی و فراشناختی، توانمندسازی دانش جویان در مقابله با عوامل کاهنده خودمراقبتی و مهارت‌های ارزیابی اطلاعات می‌توان اضطراب اطلاعاتی را کاهش داد. بنابراین، همه ما در معرض این خطر هستیم که احساس کنیم نمی‌توانیم با مقدار اطلاعات موجود در زندگی خود هماهنگ شویم و بهتر آگاه باشیم (Terrile, 2023). با توجه به ظهور عصر اطلاعاتی و این امر که اطلاعات در حال تغییر و شدن مداوم هستند، کسانی می‌توانند در این شرایط موفق عمل کنند که از سواد اطلاعاتی بهره‌مند باشند. آنچه در اضطراب اطلاعات برجسته است، چالش‌ها و استرس‌های مرتبط با حجم عظیم اطلاعات موجود است. در اضطراب اطلاعاتی افراد باید این توانایی را داشته باشند که در معرض اطلاعات، خود را کنترل کنند و به‌طور فعال انتخاب کنند که با کدام منابع اطلاعاتی تعامل داشته باشند. این از سردرگم شدن افراد در اطلاعات نامربوط یا غیرقابل‌اعتماد جلوگیری می‌کند. با دسترسی انتخابی به منابع معتبر و فیلتر کردن اطلاعات غیرضروری، افراد می‌توانند تا حدودی از اضطراب اطلاعاتی خود بکاهند. افراد برای رهایی از اضطراب اطلاعاتی باید به سازماندهی اطلاعات خود بپردازند و دریافت اطلاعات خود را به آنچه برایشان مرتبط‌تر و مفیدتر است محدود کنند، این امر احساس غرق شدن در اطاعات را در افراد کاهش می‌دهد.

افراد برای رهایی از اضطراب اطلاعاتی باید به مهارت‌های ارزیابی اطلاعات مجهز باشند. مهارت‌های ارزیابی اطلاعات می‌تواند به افراد کمک کند تا حجم وسیعی از اطلاعات موجود را هدایت کنند. با بهبود توانایی ما در ارزیابی قابلیت اطمینان، ارتباط و دقت منابع اطلاعاتی، افراد می‌توانند تصمیمات آگاهانه‌ای در مورد اینکه به چه اطلاعاتی باید اعتماد کنند و با آن‌ها تعامل داشته باشند، اتخاذ کنند. این باعث ایجاد حس اعتماد به اطلاعات مصرف شده و کاهش اضطراب می‌شود (Bawden & Robinson, 2009). به‌طور کلی خودکنترلی، عاملیت فرد در مقابل اطلاعات، جلوگیری از غرق شدن اطلاعات نامربوط یا غیرقابل‌اعتماد (Tsai & Wu, 2021)، مهارت‌های سازماندهی اطلاعات، مهارت‌های ارزیابی اطلاعات (Bawden & Robinson, 2009) از جمله رویکردهایی است که از طریق آن می‌توان از آسیب‌های اضطراب اطلاعاتی کاست.

و در نهایت یکی از ابعاد نظریه داده بنیاد، پیامدهای مدیریت اضطراب اطلاعاتی است. در باب مدیریت اضطراب اطلاعاتی و پیامدهای آن می‌توان به پیامدهای جسمی، آموزشی، اجتماعی و روحی و روان‌شناختی اشاره کرد. اضطراب اطلاعاتی که در سایه و بستر رشد ریزوماتیک شبکه‌های اجتماعی و در بستر معرفت‌شناسی ریزومی به وجود آمده است، به‌عنوان تهدیدی برای کیفیت زندگی افراد تلقی می‌شود و پیامدهای پسا‌بندی که با خود به ارمغان آورده است. در صورت عدم‌مواجهه صحیح با این تهدیدها باید منتظر چالش‌های بیشتری بود. خواب کافی و توجه به محیط پیرامون و امثال آن، ارتقا کیفیت زندگی، برقراری روابط صحیح اجتماعی دوری از افسردگی و رهاشدگی و غلبه بر احساس تنهایی و احساسات نامطلوب، ارتقا کیفیت یادگیری، حضور شادکامانه و شاداب در محیط آموزشی و یادگیری، ارتباط منطقی و مطلوب با فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی، تعامل مطلوب با دیگران از جمله پیامدهای مثبتی بوده که مدیریت اضطراب اطلاعاتی به‌همراه داشته است. اکثر پژوهش‌ها بر پیامد منفی اضطراب اطلاعاتی نظیر احساس تنهایی، احساس رهاشدگی و وانهادگی و افسردگی و ... اشاره دارند (Imanzadeh et al., 2020)، با گرایش انسان به فضای مجازی که مشخصه آن بمباران اطلاعاتی است، احساس رهاشدگی و پرتاب‌شدگی احساس برجسته‌ای است و در سایه این اطلاعات این احساس بیشتر می‌شود. احساس رهاشدگی یا پرتاب‌شدگی یکی از احساس‌های بنیادین و تأثیرگذار در انسان است. اگرچه رهاشدگی و پرتاب‌شدگی به‌عنوان حس اساسی در انسان امروزی دیده می‌شود و برخی این حس را ناشی از ظهور شبکه‌های اجتماعی و گسترش فضاهای مجازی و به‌تبع آن اضطراب اطلاعاتی می‌دانند. ولی در واقع ریشه اساسی این حس در دیدگاه‌های اگزیستانسیالیستی و به‌خصوص در اندیشه‌های مارتین هایدگر آلمانی مشاهده می‌شود (Withy, 2014). رهاشدگی یا پرتاب‌شدگی ریشه در اندیشه‌های فیلسوف آلمانی مارتین هایدگر دارد (Chalita & Sedzielarz, 2023). هایدگر در تبیین مفهوم هستی و طرح مفهوم دازاین^۱، بر

این امر اشاره داشت که ابعادی از زندگی انسانی آزادانه انتخاب نمی‌شوند (Coeckelbergh, 2023) و انسان را پرتاب‌شده این جهانی در نظر می‌گیرد که خودش درآمد آن هیچ نقشی ندارد (Igwe & Ekemezie, 2023). انسان در بستر اجتماعی محدودی به دنیا می‌آید و شرایطی را تجربه می‌کند که در ظهور آن شرایط، عاملیتی در آن ندارد (Raffoul, 2016). در واقع پرتاب‌شدگی مواجهه با نوعی از خودبیگانگی است که انسان‌ها با آن مواجه بوده و مبارزه می‌کنند (Aquilina, 2023). امروزه این نگاه که انسان خود را پرتاب‌شده در وضعیت مبهمی دانسته که خودش درآمد آن عاملیتی ندارد، نگاه گسترده‌ای است و خیلی از دانشجویان این حس را در خود تجربه می‌کنند. احساس رهاشدگی و پرتاب‌شدگی یکی از بحران‌های اساسی دانشجویان است که تحول معرفت‌شناختی انسان نسبت به ماهیت انسان و جهان و تعامل مطلوب انسان با ابزارهای نوین می‌تواند در غلبه بر این حس کمک شایانی بکند. از دیدگاه جونز (۲۰۲۲) احساس تنهایی رابطه عمیقی با احساس پرتاب‌شدگی دارد. از دیدگاه او کاهش ارتباطات بین فردی می‌تواند در کاهش حس تنهایی درون فردی و بین فردی و ایجاد زندگی معناداری نقش ایفا کند. چنانچه هایدگر هم بیان می‌کند انسان دارای احساس پرتاب‌شده، حس از خودبیگانگی دارد و از اصالت اصلی خود به دور است. با تغییر نگاه نسبت به خود و جهان هستی بر این حس می‌توان غلبه کرد (Jones, 2022).

پژوهش حاضر مثل بیشتر پژوهش‌ها از محدودیت‌هایی هم برخوردار بود. از جمله محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به محدودیت‌های روش‌شناختی آن اشاره کرد. در پژوهش‌های کیفی به دلیل پایین بودن حجم نمونه قابلیت تعمیم نتایج کمتر است و با توجه به اینکه این پژوهش در دانشجویان دانشگاه تبریز انجام گرفته است می‌توان از دیدگاه دیگر دانشجویان و دیگر اقشار جامعه نیز این پدیده را مورد مطالعه قرار داد. بر اساس یافته‌های پژوهش، پیشنهاد می‌شود مهارت‌های شناختی و فراشناختی را در دانشجویان تقویت نمود. پیشنهاد می‌شود سواد رسانه‌ای را به دانشجویان آموزش و توسعه داد تا بتوان از پیامدهای نامطلوب اضطراب اطلاعاتی کاست. ارتباط بین اضطراب اطلاعاتی با متغیرهای دخیل در آن نظیر سواد رسانه‌ای، ویژگی‌های شخصیتی، نظام و باورهای معرفت‌شناختی تاکنون انجام نشده است، پیشنهاد می‌شود برای پژوهش‌های آتی این امر مورد توجه قرار گیرد. پیشنهاد می‌شود با توجه به ابهام معنایی در اضطراب اطلاعاتی، پژوهشی به‌روشنی مرور نظام‌مند در باب اضطراب اطلاعاتی و حدود و ثغور آن صورت گرفته و این نوع اضطراب با موارد مشابه آن کاملاً تمیز شود.

References

Al-Youzbaky, B. A., Hanna, R. D., & Najeeb, S. H. (2022). The effect of information overload, and social media fatigue on online consumers purchasing decisions: the

- mediating role of technostress and information anxiety. *Journal of System and Management Sciences*, 12(2), 195-220 .DOI: 10.33168/JSMS.2022.0209
- Aquilina, A. (2023). *The ontology of death: the philosophy of the death penalty in literature*. Bloomsbury Publishing .
<https://www.um.edu.mt/library/oar/handle/123456789/110585>
- Ayala, E. E., Winseman, J. S., Johnsen, R. D., & Mason, H. R. (2018). US medical students who engage in self-care report less stress and higher quality of life. *BMC medical education*, 18, 1-9 .doi: 10.1186/s12909-018-1296-x
- Bawden, D., & Robinson, L. (2009). The dark side of information: overload, anxiety and other paradoxes and pathologies. *Journal of information science*, 35(2), 180-191 .
<https://doi.org/10.1177/0165551508095781>
- Belabbes, M. A., Ruthven, I., Moshfeghi, Y., & Rasmussen Pennington, D. (2023). Information overload: a concept analysis. *Journal of Documentation*, 79(1), 144-159 .
<https://doi.org/10.1108/JD-06-2021-0118>
- Brown, J. S., & Duguid, P. (2017). *The social life of information: Updated, with a new preface*. Harvard Business Review Press.
- Cadier, A., Ding, J., & El Khazzar, S. (2021). Information Anxiety on Mobile Social Media.
- Catedrilla, J., Ebarido, R., Limpin, L., De la Cuesta, J., Ching, M. R., Trapero, H., & Leano, C. (2020). Loneliness, boredom and information anxiety on problematic use of social media during the COVID-19 pandemic. Proceedings of the 28th international conference on computers in education,
- Chalita, M. A., & Sedzielarz, A. (2023). Beyond the frame problem: what (else) can Heidegger do for AI? *AI & society*, 38(1), 173-184 .
<https://doi.org/10.1016/j.apnr.2015.01.001>
- Chen, M.-F., Wang, R.-H., & Hung, S.-L. (2015). Predicting health-promoting self-care behaviors in people with pre-diabetes by applying Bandura social learning theory. *Applied Nursing Research*, 28(4), 299-304 .<https://doi.org/10.1016/j.apnr.2015.01.001>
- Coeckelbergh, M. (2023). Introduction: Time, Existence, and Technology. In *Digital Technologies, Temporality, and the Politics of Co-Existence* (pp. 1-16). Springer.
- Corbin, J., & Strauss, A. (2014). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. Sage publications.
- De Oliveira, M., de Vargas Corrêa, M., & Caregnato, S. E. (2023). Ansiedade de informação : efeitos no comportamento informacional de estudantes em mobilidade acadêmica no exterior. *e-Ciencias de la Información* .<https://doi.org/10.15517/eci.v13i2.53038>
- Fox, J. (1998). Conquering information anxiety. Relief from your data glut starts here. *Institute for Business Technology*. Retrieved. ۹۹-۲۸, ۱۲ ,
- Girard, J., & Allison, M. (2008). Information anxiety: Fact, fable or fallacy. *Electronic Journal of Knowledge Management*, 6(2), pp37-50-pp37-50 .available online at www.ejkm.com
- Hartog, P. (2017). A generation of information anxiety: Refinements and recommendations. *The Christian Librarian*, 60(1), 8 .DOI: <https://doi.org/10.55221/2572-7478.1007>
- Hofweber, T. (2019). Idealism and the Harmony of Thought and Reality. *Mind*, 128(511), 699-734 .<https://doi.org/10.1093/mind/fzy086>
- Igwe, I. C., & Ekemezie, I. B. (2023). Heidegger's Concept of Authenticity: A Critical Evaluation. *Trinitarian: International Journal Of Arts And Humanities*, 1.(۲)
- Imanzadeh, A., Karimi, J., & Farajpour Bonab, F. (2020). The effectiveness of media literacy

- education on reducing information anxiety among students of Tabriz University. *Communication Research*, 26(100), 173-207 .[In Persian]. DOI:10.22082/CR.2019.107908.1837
- Jones, E. (2022). *An interpretive hermeneutic phenomenological exploration of patients' and student mental health nurses' lived experiences of the time they share together on secure personality disorder units for men* University of Central Lancashire.
- Katopol, P. F. (2012). Information Anxiety and African-American Students in a Graduate Education Program. *Education Libraries*, 35, 5-14.
- Lu, L & Chang, H.-M. (2022). Rhizomatic encounters with inter/transmedia art: A pedagogy for learning and teaching experiential contemporary art. *Studies in Art Education*, 63(1), 9-24 .<https://doi.org/10.1080/00393541.2021.2007726>
- Memmi, D. (2014). Information overload and virtual institutions. *AI & society*, 29, 75-83 . <https://doi.org/10.1007/s00146-012-0428-9>
- Naveed, M. A., & Anwar, M. A. (2019). Modeling information anxiety. *Library Philosophy and Practice*, 2758 .<https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/2758>
- Raffoul, F. (2016). Responsibility for a secret: Heidegger and Levinas. *Heidegger, Levinas, Derrida: The Question of Difference* . ۱۳۳-۱۴۷, DOI 10.1007/978-3-319-39232-5_10
- Riddle, L. J. (2012). *Infoglut: Does it hinder the online learning experience of nontraditional students?* Northcentral University.
- Schick, A. G., Gordon, L. A., & Haka, S. (1990). Information overload: A temporal approach. *Accounting, organizations and society*, 15(3), 199-220 .[https://doi.org/10.1016/0361-3682\(90\)90005-F](https://doi.org/10.1016/0361-3682(90)90005-F)
- Shi, X. (2022). *Intelligent Relaxation System for Information Anxiety*. Rochester Institute of Technology.
- Terrile, V. C. (2023). Finding the answers: Community college students' non-Academic information behaviors. *Community College Journal of Research and Practice*, 47(3), 165-182 .<https://doi.org/10.1080/10668926.2021.1985014>
- Tsai, M.-J., & Wu, A.-H. (2021). Visual search patterns, information selection strategies, and information anxiety for online information problem solving. *Computers & Education*, 172, 104236 .<https://doi.org/10.1016/j.compedu.2021.104236>
- Withy, K. (2014). Situation and limitation: Making sense of Heidegger on thrownness. *European Journal of Philosophy*, 22(1), 61-81 .<https://doi.org/10.1111/j.1468-0378.2011.00471.x>
- Wurman, R. S. (2001). *Information anxiety 2. (No Title)*.
- Xu, C., & Yan, W. (2023). The relationship between information overload and state of anxiety in the period of regular epidemic prevention and control in China: a moderated multiple mediation model. *Current Psychology*, 42(25), 21842-21859 .DOI: 10.1007/s12144-022-03289-3